

TURINYS

I TEMA. VAIZDUOTĖS GALIA • 6

1 SKYRIUS. Tikrovę kurianti ir perkurianti vaizduotė • 6

1. Kada norisi pakeisti tikrovę? *Lauros Sintijos Černiauskaitės apysakos „Žiema, kai gimė Pašiauštaplunksnis“ vaizduojamasis pasaulis* • 6
2. Kodėl pasaulis atrodo mįslingas? *Gendručio Morkūno apsakymų „Blusyno pasakojimai“ pasakotojas* • 7
3. Kaip žaidžiama vaizduote? *Luiso Kerolio apysakos-pasakos „Alisa Stebuklų šalyje“ veikėjai* • 8
4. Kaip pasaulis atrodo iš paukščio skrydžio? *Selmos Lagerliof apysakos-pasakos „Stebuklingosios Nilso kelionės“ veiksmo laikas ir vieta* • 9

• 1 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 11

2 SKYRIUS. Drąsą ir pasitikėjimą įkvepianti vaizduotė • 12

1. Ar įmanoma gyventi amžinai? Nemirtingumo tematika Natali Bebit apysakoje „Amžinieji Takiai“ • 12
2. Kada tikima kita tikrove? *Erdvės ir laiko ypatumai Klaivo Steiplzo Luiso ciklo „Narnijos kronikos“ knygoje „Liūtas, ragana ir drabužių spinta“* • 13
3. Kada tampama drąsiais? *Astridos Lindgren apysakos „Mijo, mano Mijo“ pagrindinis veikėjas* • 15
4. Kuo žavi kitokie? *Vytautės Žilinskaitės apsakymo „Robotas ir peteliškė“ veikėjų charakterio tikroviškumas* • 16
5. Kodėl tampama tikrais draugais? *Vytautės Žilinskaitės apsakymo „Robotas ir peteliškė“ veikėjų santykiai* • 18
6. Kada išmokstama mylėti? *Veikėjo charakterio raida Keitės Dikamilo kūrinyje „Nepaprasta Edvardo Tiuleino kelionė“* • 20

• 2 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 22

3 SKYRIUS. Praeities ir ateities jungtys • 24

1. Kur nukeliaujama pasitelkus vaizduotės sparnus? *Dž. R. R. Tolkino apysakos-pasakos „Hobitas, arba Ten ir Atgal“ veikėjų, laiko ir erdvės savitumas* • 24
2. Kaip stebuklingas radinys gali pakeisti žmogaus ir pasaulio likimą? *Bilbo Beginso charakterio raida Dž. R. R. Tolkino apysakoje-pasakoje „Hobitas, arba Ten ir Atgal“* • 25
3. Kaip įveikti kelionės pavojus ir išsaugoti draugystę? *Tradicinių vertybių išbandymas Dž. R. R. Tolkino apysakoje-pasakoje „Hobitas, arba Ten ir Atgal“* • 27
4. Kaip po patirtų nuotykių ir išbandymų sugrįžti į įprastą gyvenimą? *Dž. R. R. Tolkino apysakos-pasakos „Hobitas, arba Ten ir Atgal“ jungtys su šiuolaikiniu pasauliu* • 29
5. Ką gali mano vaizduotė? *Veikėjo dienoraštis* • 30

• 3 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 32

II TEMA. SAKMĖS IR MITAI APIE PASAULIO IR TĖVYNĖS KILMĘ • 32

1 SKYRIUS. Pasaulio sukūrimas lietuvių sakmėse • 32

1. Kaip sakmėse aiškinama pasaulio kilmė? *Lietuvių etiologinių sakmių apie pasaulio sukūrimą „Kaip atsirado žemė“, „Saulė, Mėnulis ir Žemė“ struktūra* • 32
2. Kodėl radosi sakmės? *Mitologinių sakmių apie perkūną ir velnią „Velnius – Perkūno skolininkas“, „Perkūno ir velnio nesantaika“, „Išgelbėtas velnius“ veikėjai* • 34
3. Ką atveria sakmių mitinis pasaulis? *Mitologinės sakmės „Sužeistas vėjas“ siužeto tikroviškumas* • 35
4. Kas lemia žmogaus likimą? *Mitologinių sakmių apie Laimą, Giltinę „Laimės ir kūdikis“, „Laimių lėmimas“, „Cholera karietoj“, „Giltinės liežuvis“ pasakojimo vaizdingumas* • 36

• 1 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 37

2 SKYRIUS. Pasaulio sukūrimas antikos mituose • 39

1. Kaip atsirado pasaulis ir dievai? *Graikų mitų tikrovė* • 39
2. Kas ir kaip sukūrė žmones? *Kilnūsiai maištininkas Prometėjas* • 40
3. Kas pražūtinga slypi žmogaus sieloje? *„Faetono“ siužeto ir veikėjų savitumas* • 41
4. Kas atima gyvenimo džiaugsmą ir grožį? *„Karaliaus Mido“ pasakojimo vaizdingumas ir vertybės* • 43

• 2 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 45

3 SKYRIUS. Istorinė atmintis padavimuose ir jų literatūrinės interpretacijos • 46

1. Kuo svarbi vardo reikšmė? *Pasakojimo, kaip Kernius suteikė Lietuvai vardą, vertybės* • 46
2. Kokia sostinės įkūrimo reikšmė? *Pasakojimo apie Vilnių siužetas Antano Ramono „Vilniaus legendose“* • 47
3. Ką atskleidžia padavimai? *Vietovių atsiradimo istorijos literatūrinuose Antano Vienuolio „Padavimuose ir legendose“* • 48
4. Kuo sudomina padavimai? *Pasakojimo vaizdingumas padavimuose „Kai milžinai gyveno“* • 50
5. Kodėl svarbi istorinė atmintis? *Literatūrinė padavimo interpretacija Balio Sruogos poemoje „Giesmė apie Gediminą“* • 52

• 3 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 54

III TEMA. ŽMOGUS TAUTOJE: KALBA, LITERATŪRA, KULTŪRA • 55

1 SKYRIUS. Rašto, knygos ir gimtosios kalbos reikšmė • 55

1. Ką gali atkaklus žmogus? *Martyno Mažvydo asmenybė* • 55
2. Kuo tautai svarbi pirmoji spausdinta knyga? *Martyno Mažvydo „Katekizmas“ – pirmoji lietuviška knyga, pirmasis eilėraštis, pirmasis lietuvių kalbos vadovėlis* • 56
3. Kodėl svarbi gimtoji kalba? *Mikalojaus Daukšos „Prakalbos į malonųjį skaitytoją“ prasmė* • 58
4. Kuo savita žemdirbių kultūra? *Mokomės skaityti Kristijono Donelaičio poemos „Metai“ ištrauką* • 59
5. Kur slypi žmogaus herojiškumas? *„Vargo mokykla“ ir knygnešių pasiaukojimas* • 61

• 1 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 62

2 SKYRIUS. Tautinis atgimimas: asmenybės, kūrusios ir tebekuriančios Lietuvą • 64

1. Kaip žadinama tautos savimonė? *Kalbinės raiškos priemonės Antano Baranausko poemoje „Anykščių šilelis“* • 64
2. Ką gali pasiaukojimas? *Vinco Kudirkos asmenybė* • 65
3. Kokiems tikslams įpareigoja himnas? *Vinco Kudirkos „Tautiška giesmė“ – tautos gyvenimo gairės* • 66
4. Koks poetas yra didis? *Maironio asmenybė* • 67
5. Kuo brangus gimtasis kraštas? *Tėvynės paveikslas Maironio eilėraščiuose „Milžinų kapai“, „Lietuva brangi“* • 68

• 2 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 70

3 SKYRIUS. Kultūros svarba žmogui ir tautai • 71

1. Kokia asmenybė yra įvairiapusiška? *Mikalojaus Konstantino Čiurlionio gyvenimas ir veikla* • 71
2. Ką gali atskleisti laiškas? *Mikalojaus Konstantino Čiurlionio laiško broliui („O virš tų krantų, virš to Nemuno“) kultūrinis aspektas* • 72
3. Kas išreiškia poezija? *Jono Strielkūno, Marcelijaus Martinaičio poetinis žodis* • 74
4. Kuo žavi poezijos paprastumas? *Kaimiškosios kultūros atspindžiai Jono Aisčio eilėraštyje „Peizažas“* • 76
5. Kaip išsakomi jausmai tėvynei? *Justino Marcinkevičiaus eilėraščio „Tai gražiai mane augino“ prasmė* • 78

• 3 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 79

IV TEMA. GYVENIMO IŠBANDYMAI • 82

1 SKYRIUS. Žmogaus elgesys, jausmai, apsisprendimai sudėtingose situacijose • 82

1. Kas lemia charakterį? *Šatrijos Raganos asmenybė* • 82
2. Kada išryškėja būdo bruožai? *Veikėjų charakterio ypatybės Šatrijos Raganos apsakyme „Irkos tragedija“* • 83
3. Kas padeda apsispręsti? *Veikėjų elgesys sudėtingose situacijose Šatrijos Raganos apsakyme „Irkos tragedija“* • 85
4. Kaip išgyventi išbandymus? *Bitės Vilimaitės apsakymo „Užpustytas traukinys“ prasmė* • 87
5. Ką suteikia nuoširdi bendrystė? *Veikėjų charakterio kaita Frensės Hodžson Bernet romane „Paslaptingas sodas“* • 88

• 1 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 90

2 SKYRIUS. Pasitikėjimas savimi, orumas ir savigarba • 91

1. Kodėl svarbu neprarasti orumo? *Autentiškos patirtys Alano Maršalo apsakyme „Aš moku šokinėti per balas“* • 91
2. Kokie išgyvenimai žmogų stiprina? *Veikėjo portretas Alano Maršalo apsakyme „Aš moku šokinėti per balas“* • 92
3. Kodėl svarbu išmokti pasitikėti kitu žmogumi? *Vaizduojamosios situacijos paskirtis Ketrinos Paterson romane „Smarkuolė Gilė Hopkins“* • 93
4. Kaip nuoširdi draugystė išmoko pasitikėti savimi? *Ketrinos Paterson romano „Tiltas į Terabitiją“ siužetas* • 94

• 2 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 96

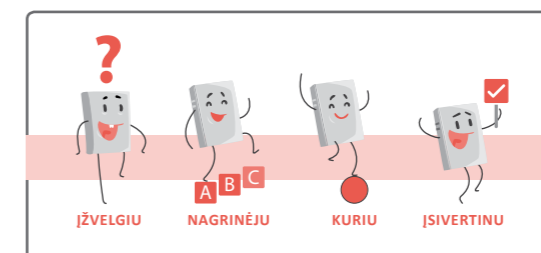
3 SKYRIUS. Jautrumas kitam ir artimo meilė • 97

1. Kodėl reikia mokėti džiaugtis? *Veikėjos charakteris Eleanoros Hodžman Porter romane „Poliana“* • 97
2. Kada turime būti jautrūs kitam? *Veikėjų tarpusavio santykiai Liusės Modės Montgomeri romane „Anė iš Žaliastogių“* • 98
3. Kodėl nuoširdžios meilės negali įveikti net ir mirtis? *Elfi Doneli romano „Sudie, seneli, ištariau aš tyliai“ pasakotojo išgyvenimai* • 100
4. Kaip išsaugoti jautrią širdį, kai esi atstumtasis? *Joanos Spyri apsakos „Heida“ vertybės* • 102

• 3 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 103

Metų veiklos apibendrinimas • 104

SUTARTINIAI ŽENKLAI

ITEMA. VAIZDUOTĖS GALIA

1 SKYRIUS. Tikrovę kurianti ir perkurianti vaizduotė

1. Kada norisi pakeisti tikrovę?

Lauros Sintijos Černiauskaitės apysakos „Žiema, kai gimė Pašiauštaplunksnis“ vaizduojamasis pasaulis

ĮŽVELGIU

- Pamąstyk ir užrašyk, kokį savo tikrovės įvykį norėtum perkurti. Paaiškink, kodėl.

NAGRINĖJU

1. Perskaityk apysakos „Žiema, kai gimė Pašiauštaplunksnis“ sakinį.

Aš užburiu kad tavo mama <...> būtų tau tikra mama užburiu tave kad būtum laimingas ir ramus žinok aš taip šito noriu kad tai turės išsipildyti! – sukuždėjo Degtukė.

2. Kodėl šiame sakinyje trūksta skyrybos ženklų?

3. Suredaguok apysakos sakinį taip, kad jame nebūtų skyrybos klaidų.

4. Kieno iš aplinkinių žmonių gyvenimą norėtum užburti, kad jis pasikeistų? Arba jei galėtum, ką savo gyvenime norėtum užburti, pakeisti? Sukurk apie tai 50–70 žodžių pastraipą (remkis vadovėlio p. 11 esančio teksto paskutinės pastraipos pavyzdžiu).

ĮSIVERTINU

Padedamas mokytojo, tėvų ar draugų, įsivertink savo sukurtą pastraipą.

Teksto turinys	Ar sukūriau pastraipą, atitinkančią užduotį? Ar mano tekstas nuoseklus ir vientisas?
Teksto struktūra	Ar mano pastraipoje yra visos struktūrinės dalys (teiginys, įrodymas, dalinis apibendrinimas)?
Kalbinė raiška	Ar mintis reiškiau aiškiai ir sklandžiai, vaizdingai? Ar sugalvojau įvairių rūšių sakinių (tiesioginių, klausiamųjų, šaukiamųjų)?
Raštingumas	Ar parašiau taisyklingai: nepadariau rašybos, skyrybos klaidų?
Pastabos	

2. Kodėl pasaulis atrodo mįslingas?

Gendručio Morkūno apsakymų „Blusyno pasakojimai“ pasakotojas

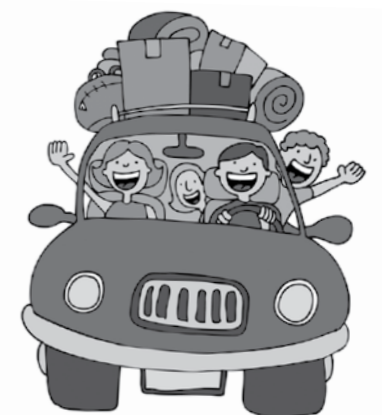
ĮŽVELGIU

- Prisimink pamokoje skaitytas ir aptartas Gendručio Morkūno apsakymų „Blusyno pasakojimai“ ištraukas.
- Knygą sudaro keliolika istorijų, kurias pasakoja automobiliuko keleiviai. Pagalvok, apie ką tu papasakotum, jeigu vyktum kartu.

KURIU

1. Įsivaizduok, kad su kitais raudonojo automobilio keleiviais smagiai riedi vingiuojančiais keliais. Pagalvok, kokių įdomių, netikėtų, mįslingų nuotykių patiria keliautojai, kas jiems nutinka.
2. Būk pasakotojas, rašyk pirmuoju asmeniu, sugalvok intriguojantį¹ pavadinimą (prisimink, kad kabutėmis nereikia išskirti pavadinimo, rašomo atskiroje eilutėje) ir sukurk 100–150 žodžių linksmą pasakojimą (remkis vadovėlio 1 dalies *Išminties skrynelės* skyreliu „Kaip rašyti aprašymą, pasakojimą, samprotavimą“ p. 164), kas nutiko keliaujant automobiliu.

¹ Intriguojantis – keliantis susidomėjimą.

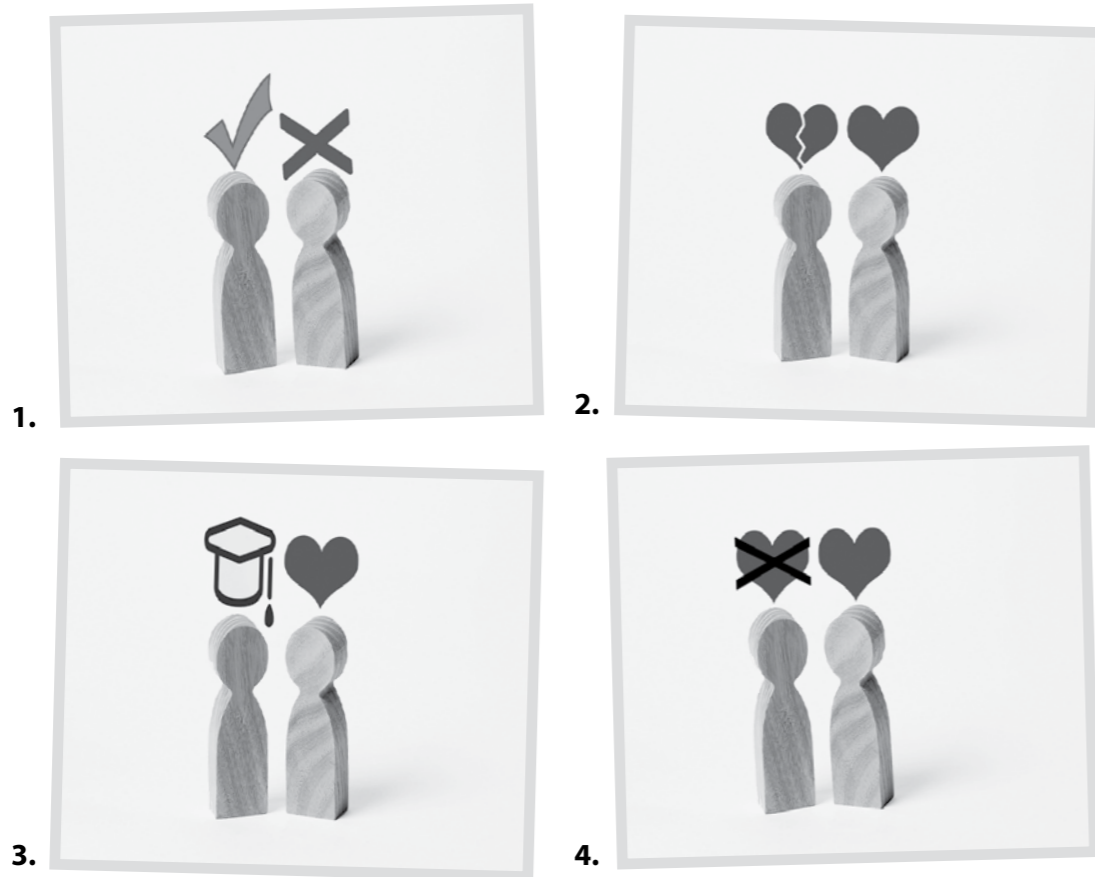
6. Kada išmokstama mylėti?

Veikėjo charakterio raida Keitės Dikamilo kūrinyje „Nepaprasta Edvardo Tiuleino kelionė“

ĮŽVELGIU

- Kokių minčių kelia pateikti paveikslėliai? Kas juos sieja?

- Kuris paveikslėlis tiksliausiai apibūdina pamokoje skaityto ir aptarto Keitės Dikamilo kūrinio „Nepaprasta Edvardo Tiuleino kelionė“ veikėjų situaciją? Atsakymą pagrįsk savais žodžiais arba kūrinio citatomis.

NAGRINĖJU

- Prisimink visas skaitytas ir aptartas Keitės Dikamilo kūrinio „Nepaprasta Edvardo Tiuleino kelionė“ ištraukas. Atidžiai perskaityk pateiktus teiginius ir pagrįsk arba paneik juos 2 užduotyje pagal pateiktą sakinių pradžias.

Teiginiai

1. *Triušis Edvardas pabėga iš Tiuleinų šeimos namų.*
2. *Likimas jį negailestingai blaško po pasaulį.*
3. *Patekęs į svetimų žmonių rankas žaislinis triušis visą laiką gyvena vienuose namuose.*
4. *Edvardas Tiuleinas išsiruošia ir keliauja ieškoti savo pirmosios šeiminkės.*
5. *Triušis supykęs pats nusprendžia iškelti iš Nelės ir Lorenso namų.*
6. *Jo likimą nulėmė sėkmingai susiklosčiusios aplinkybės.*
7. *Abilena visą gyvenimą ieškojo savo vaikystės žaislo – porcelianinio triušio.*
8. *Triušis buvo parduotas aukcione.*
9. *Jis buvo laimingas.*
10. *Keliaudamas iš rankų į rankas, skaudžiai išgyvendamas išsiskyrimą su ankstesniais šeiminkais ir net jų mirtį, triušis pamažu mokosi mylėti.*

2. Kiekvienam teiginiui pagrįsti arba paneigti pasirink tinkamą atsakymo pradžią ir baig sakinį savais žodžiais.

Taip, nes...

Ne, nes...

Galbūt, nes...

Sutinku, nes...

Nesutinku, nes...

Teiginių pagrindimas arba paneigimas

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

3. Kodėl nuoširdžios meilės negali įveikti net ir mirtis?

Elfi Doneli romano „Sudie, seneli, ištariau aš tyliai“ pasakotojo išgyvenimai

ĮŽVELGIU

- Pažvelk į nuotrauką ir parašyk, kokių ji tau kelia minčių, kokius prisiminimus žadina.

NAGRINĖJU

- Perskaityk Kamilės Mažvilaitės teksto „Tas ypatingas anūkų ir senelių ryšys...“ ištrauką ir atlik užduotis.

Ankstyvąją vaikystę, kada tėvams reikėdavo sugalvoti gudrybių, kaip išvilioti mane iš senelių namų, prisimenu kaip patį gražiausią laiką savo gyvenime. Buvau pirmoji anūkė – ilgai laukta ir be galo mylima. „Šitas vaikas be reikalo neverkia“, – susirūpinusiu balsu sakydavo senelis, vos išgirdęs mano verksmą. Prisimenu save, sėdinčią jam ant kelių ir klausančią pasakų. Vienas jis prisiminė kur nors skaitytas, kitas pats sugalvodavo. Dažniausiai jos prasidėdavo pasakojimu apie blynus kepantį zuikį ir lapę, mėginančią iš skeltalūpio juos atimti, o baigdavosi kiekvieną kartą vis kitaip. Daug kartų girdėdavau tas pasakas ir vis nenusibosdavo klausytis...

Prisimenu karštomis vasaromis vyšniais sode skindavusių močiutę, gražiausias uogas atrinkdavusių man. Ji vesdavosi mane į ūkinius pastatus pašerti triušių, pasisveikinti su arkliais ir karvėmis. Galbūt tuomet ir gimė mano didelė meilė gyvūnams.

Dienos pas senelius buvo pačios gražiausios. Jie susižavėję klausydavosi mano išgalvotų istorijų, išsamiai atsakinėdavo į vieną po kito kylančius klausimus ir nekantriai laukdavo, kada vėl išgirs vaikišką juoką, kai tėvai išsiveždavo mane namo. O aš džiaugdavausi galėdama daryti tai, ko namuose neleisdavo tėvai: minkyti močiutės duonai kepti užmaišytą teslą ar lauke svarstyklėmis su svareliais sverti smėlį.

- Kaip perskaityto teksto pasakotoja vertina savo ankstyvąją vaikystę? Ką ji suprato užaugusi?

- Koks ryšys ją siejo su seneliu ir ko pasakotoja išmoko iš savo senelės?

- Kodėl dienos pas senelius buvo pačios gražiausios? Pateik 2–3 argumentus.

- Parašyk, kokia yra perskaityto teksto tema, pagrindinė mintis.

- Parašyk 8–10 sakinių apie savo vaikystės mylimiausius žmones.

ĮSIVERTINU

• Aš gerai moku

• Aš didžiuojuosi savimi

• Man dar reikia pagalbos

• Mano tikslas –
